

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sămbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVI.

Blaj, 19 Maiu 1906.

Numărul 21.

Aniversară.

Zilele acestea s'au împlinit aproape 60 ani dela marea manifestare națională a poporului român, pe Câmpul libertății, de lângă Blaj. Și dacă ar fi să ne dăm seamă de progresele politice realizate în acest șir respectabil de ani, cu greu credem, că am putea constata ceva spor.

E adevărat că succesele politice sunt pendente de multe împrejurări, și că adese aceste hotărăsc lucrurile mai iute, decât combinațiile iscusite ale conducătorilor, cu toate acestea în un restimp așa însemnat de ani, soarta noastră în țările coroanei Sf. Ștefan, nu s'a ameliorat aproape de loc.

Ce cereau frații nostri adunați la 3/15 Maiu 1848. la Blaj? nimic mai puțin, decât aceea ce s'a repetit anul următor la Olmütz, în adresa din 25 Faur, și tot aceea, ce s'a alcătuit în formă de programul partidului național român din Maiu 1881.

Celea 40 mii Români cereau independență națională, respect politic pentru națiunea română, reprezentanți proporționați cu numărul populațiunii române, diregători români în toate ramurile administrației și în legislațiune și câte o adunare națională pe fie-care an.

Azi? independența națională cu un reprezentant în guvern și cu titlul de Mare Duce al Românilor pentru Majestatea Sa, — cum se cerea în „revindicațiunile” dela Olmütz, — se pot considera mai puțin ca un pium desiderium. A vorbi azi de independență, ar fi un fel de lesă, națiunea română nici nu e considerată ca esistentă, iar partidul național român a fost îngropat cu ilegalele ordinațiuni ale lui Hieronymi. Și acum chiar, când, părăsind pasivitatea rău înțeleasă, națiunea română a alergat la urnă, să-și deie votul său pentru fii de ai săi, a trebuit să constate, că pentru ea nu se pot face alegeri libere, că baioneta și glonțul numai la alegerile cu candidați români își fac rolul și că, chiar în ziua aniversară de 3 Maiu, venerabilul preșe-

dinte Gheorghe Pop de Băsești, a avut să se lupte cu un grozav terorism, căruia i-au căzut jertfa vieți de om. Și ventilându-se prin ziare știrea, poate prematură, că deputații naționalităților ar dori să fie combinați în singuraticile comisii și în biroul camerei, „Budapesti Hirlap” și pune în gura unui membru marcant de a independiștilor declarația, că asta nu se poate, de vreme ce deputații, grupați în acest partid, nu stau pe bază legală, și dacă vor să fie luați în combinație, atunci să între în una din partidele celealalte.

A mai insista asupra modului, cum se aplică în oficii publice fii de ai poporului român, cu toate considerantele juste ale §. 27. din legea de naționalități dela 1868. — e o pierdere curată de timp. În comitatul Albei-inf., în care trei părți din locuitori sunt români, avem în administrație 1 pretor, în schimb, cu ridicata străini, cari sau nu știu limba populațiunii, sau o știu rău și astfel nepricepându-o fac bazaconii.

Reprezentanții poporului român din 1848. cereau adunare națională în fie-care an, iar azi, după 58 ani, adunările politice sunt oprite și chiar și celea concesse, ca de pila cea dela Sibiu din 1905. mai târziu sunt considerate de contrare legilor și convocatorii trași în cercetare și pedepsiți.

Națiunea română cerea la 48. libertatea și independența bisericilor și egalitatea în drepturi și foloase cu celealalte. E adevărat, că absolutismul ne-a dat doue mitropolii și câteva episcopii, dar până în ziua de azi se fac atacuri desperate pentru nimicirea independenței bisericești române unite, pentru introducerea unei limbi străine în cultul dumnezeesc la o parte a credincioșilor ori pentru dismembrarea lor de sub jurisdicțiunea episcopului român; până azi, singură biserica română unită, e lipsită de întregirea congruală, pe care statul o dă chiar și rabinerilor jidovești.

Oât pentru alegerea arhierilor, stăm aproape tot așa.

În biserica noastră pe episcopi îi propune Majestatea Sa spre întărire guvernul, nu Mitropolitul, cu atât mai puțin îi aleg credincioșii; iar pe Mitropolit îl aleg preoții,

dar și alegerea aceasta încă se face după o împărțire electorală învechită și necorespunzătoare. În biserica neunită forma e alta, dar fondul e acelaș. Sinodul alege, dar guvernul nu întărește persoanele, cari nu-i convin. Iată dar, că nimic nu s'a ajuns nici pe acest teren.

Mai cereau cei adunați pe „Câmpul Libertății”: libertatea tiparului, fără censură și fără cautiune, — și azi, câte ziare simt încă greutatea proceselor de presă, unde și acusa și judecata sunt aduse de oameni, de acelaș spirit nutriți. Cereau românii libertatea personală și ca nime să nu poată fi prins sub un pretext politic. Și ce s'ajuns? Se spună temnițele dela Năsăud, Vaț, Seghedin și Oluș, cari odată erau populate numai de români; mărturisesc ziarele, că alegătorii români sunt bătuti, împușcați, imprăștiati, calcați de copitele cailor, chiar omorți, pentru că vreau să se manifeste și ei conform legii, dar nu conform spiritului șovinistic magiar.

Ar mai trebui să pomenim și de cererea de a se înființa școli din partea statului pentru locuitorii români, dar, ne oprim, pentru că știm cu toții, că aceasta nu s'a făcut niciodată, ci din contră, chiar și acolo unde românii au voit să-și ridice institute de cultură au fost împedecați; fondurile adunate pentru scopuri culturale au fost luate ori li s'au schimbat destinația; iar cei puși la cârmă, zi și noapte își sfârmă capul, cum ar putea mai ușor și mai iute magiariza prin școli elementul românesc.

Pentru astfel de porniri nefericite rămâne pentru totdeauna o clasică admoniare cuvintele §. 17. din legea de naționalități: „De oare-ce succesul intrucției publice este din punctul de vedere al culturii generale și al binelui public, unul din scopurile cele mai înalte chiar ale statului, acesta este obligat să îngrijască ca cetățenii... să se poată cultiva... în limba maternă”.

Și azi? azi și religia vor să ne silească să o propunem studenților dela gimnaziile străine în limba magiară; azi lex Berzeviczy așteaptă ca copii în școala poporală să știe limba magiară fluent !!!

Fii mărită strălucită zil' ca cel mai luminat ideal al aspirațiilor noastre naționale, străluci-vei tu tuturor generațiilor viitoare și ca un bogat izvor de entuziasm vei servi tuturor, celor ce vor voi să se adape din învățăturile tale! Și voi neuitați apostoli ai neamului românesc, cari a-ți înfruntat atunci toate primejdiile spre a vă putea aduna și spre a vă putea sfătui pentru binele și fericirea acestui popor atât de perzecat de soarte, să fiți pomeniți din veac în veac!

Învățământul popular.*)

— Replică. —

Sub acest titlu a apărut în prețuita foaie „Unirea” Nr. 14. a. c. — care, în ținuta sa de până acuma a dovedit interesare însuflețită față de cauzele bisericesti scolastice, — un articol de dl paroh I. Costin, la care doresc a-mi face observațiile mele modeste.

Și eu îs de firma părere, că trebuie să ne ruginăm de rezultatul debil, ce-l putem arăta pe terenul instrucției.

Că doară ni-s'ar fi făcut în acest veac multe greutăți, ca să nu putem înainta, e întrebare: cum înțelegem lucrul?

Dacă e vorba doară de pedecelile, ce ni-s'ar fi pus din partea guvernului și organelor sale administrative, judecând neparțial, putem zice cu deplină conștiință, că din astă cauză am fi putut înainta, cât numai am fi dorit; căci cine s'a interesat de mersul învățământului nostru? Inspectorul reg. foarte rar, sau de loc nu

*) Întârziat.

ne-a făcut opoarea. Ordiniile date de ministrul cultelor, au rămas în totdeauna scrise pe hârtie. De realizarea acelor noi vorbă n'a fost, căci nime nu s'a interesat mai mult de executarea lor, nici însuși ministrul. E drept, că cu una am fost meru șicanați din partea guvernului, adevă să ne ridicăm edificiul „mai corespunzătoare scopului” și școalele să le prevedem cu recuzitele de lipsă. Dar prin aceasta nu s'au pus pedeci instrucției, ci din contră ni-au servit mult învățământului, deoarece instrucție corespunzătoare numai în acele edificii școlare să poate da, cari corespund higieniei, și unde sunt și recuzitele recerute. Și multămită acestei șicanări, azi avem și noi multe și frumoase edificii școlare, unde învățătorul și școlarii împreună, cu suflet vioiu, senin, să pun pe lucru. Avem însă și până azi multe edificii școlare, unde merge greu învățământul, din lipsa luminei, a aerului, cât atăcată e chiar și sănătatea. Învățătorul însă e silit cu toate acestea a-și expune sănătatea.

Că moșia ne-a rămas neglijată și plină de polomidă, când am putea avea seceriș bogat, nici eu nu neg, că e slăbiciunea stăpânirii noastre, dar să nu trecem în exagerare, să punem pe toate vina, să recunoaștem că ne-a lipsit *energia, insuficiența și interesarea*. În totdeauna au fost învățători însuflețiți, cari au luptat necontent până la descurajare pentru cauzele învățământului, și încă nici nu în așa proporțiune, cât să putem zice, că au fost numai excepțiuni. Că acești însuflețiți totuși n'au putut arăta mai splendide succese, de vină au fost împrejurările nefavorabile.

Cu învățământul popular la noi până mai de curând nu mult și-a spart capul cineva, afară de învățător. Privitor la învățământ, din gura inteligenței noastre să

anțiau asemenea vorbe: „Cu Românul numai atunci poți învinge, până rămâne prost” și „Românul nu e vrednic de știință” ș. a. ma și azi, când în general ne-am convins de necesitatea luminării, se mai aud vorbe de acestea. Apoi învățătorul a fost în totdeauna desconsiderat, munca sa nebagată în samă, în nisuițele sale singur, neajutat de nime; terenul său de activitate adese încurcat de nepricepuți, din partea cărora i-s'a pus numai pedeci. Căci mai ușor e a lovi în învățător, decât în ori-care alt inteligent. De preotul cu tactică bună, poporul ascultă, ba față de chemarea preotească, poporul simte reverința; pe când pe învățător, nici nu dau mult, ci zic: „că doară el e sluga satului”. Aceasta o aude fie-care învățător nu odată. Inteligența noastră în general tare puțin dă pe învățător!

Un învățător ambițios între asemenea împrejurări să descurajază, văzând disprețul total, își perde pofta de lucru și desilusionându-se, începe a desprețui cariera învățătorească. Dar încă, dacă mai adangem și lupta de existență, care pentru noi învățătorii e o adevărată tortură în secolul acesta al materialismului!

Și oare într'adevăr aceea să fie cauza stagnării învățământului popular la noi, că cei chemați a controla au fost „prea buni, să zicem blajini a tăcea, ba chiar a ascunde muncitorii slabi, leneși și răutăcioși?” — Și că „am avut în brazde prea mulți simbriași, cărora numai lâna și iaptele oilor le-a plăcut, munca însă nu?” Să mi-se ierte, aceasta e o palmă peste față!

De unde o acuză atât de nedreaptă?!

E lucrul sigur, că „cei chemați a controla” nu din bunătate — respect excepțiilor — au tăcut, și au ascuns pe „muncitorii slabi, leneși și răutăcioși”, ci, dacă s'au ivit și atari cazuri — pe cum se află pe fie-care

FEUILLETON.

Assuridilili.

— Humorescă, după R. H. Greinz. —

(Continuare și fine).

În urmă să isprăvi și aceasta comedie de jertfire. Ne pregătiram cu toții de întoarcere acasă. Eu dau Paulei — adevă vreau să zic fetei împăratului — brațul. Înaintea templului ne așteaptă o mulțime de cară cu coase la capetul osiilor. Luându-mi păpăcii în mână — vreme de a mă mai încălța cu ei nu era — mă gândeam la primejdiile, ce pot cauza aceste trăsuri curioase.

Coasele ascuțite, agere, pironite la capetele ambelor osii a carului, trebuiau să culce la pământ tot, ce le venia înainte în cercuit de cel puțin trei metri. În cât ajungeam cunoștințele mele istorice, aceste cară amabile (?) să foloseau numai spre scopuri de rebel. Dar cât de defectuoase mi-au fost aceste cunoștințe, m'am convins acum cu proxima ocaziune.

Eu și nevasta mea ne suim în cel dintâi car. Împăratul însuși să suie pe „boe” și mână. În galop zuzuitor ajungem în Ninive. Unii petregători nocturni, pe cari îi înțâlțiram, căzură jertfă coaselor. Dar aceasta în Ninive să pare, că era lucru îndătinat, căci nime nu făcî din treaba asta nici cea mai mică observație.

Ne oprim înaintea palatului împăratesc. Nevasta mea să dă jos. Acum și

urmează îndată pacostea. Coasa dela alt car, venit după noi o cuprinde și îmi taie nevasta în două. Ea cade; eu îi văd sângele curgând. Pe mine mă dau la o parte; pe Paula o duc în palat și porțile să închid. Înzădar am bănt, ca un desperat, în porțile de aramă. Nime nu-mi deschide; uime nu mă bagă în samă.

Ca turbat și nebun rătăcesc toată noaptea pe stratele Ninivei. De cătră ziuă mă nrinde garda împărătească, și ca vagabund, fără adăpost, mă duc la palat.

Norocul! că aici mi-a succedat a-mi documenta identitatea. Comandantul gardei răsofoiește birourile de anunții ale statului, cari sămănuau cu o fabrică colosală de țigle, ca un ou cu altul. În urmă află țigla cu indicile persoanei mele, pe care să aflau toate cele recerute în scrisoare cuneiformă.

Numele: Sarapanibal. Nespună bucurie și liniște sufletească mi-a causat aceasta, știind în fine, cum mă chiamă.

Etatea: 825 de ani. — Aha! Aștia și acum calculează cu ani lunari. Dar și așa, pare-că totuși e cam... prea... prea!

Fata: Fără nici o esprestiune. Ce trioidalitate!

Semne deosebite: Ochelari și o măsea plumbată. Cât de rigoroși!

Starea: Al 27-lea bărbat a fetei împăratului. Ce naiba!

Punctul din urmă trebuie, că e o eroare* observ eu comandantului gardei.

Comandantul gardei mă asigură de contrariul, că adevă călărați 26 bărbati a fetei împăratului să află în deplină sănătate și vigoare, pe cari eu, în naivitatea mea,

li credeam trecuți deja din lumea aceasta la străbunii lor.

O jăluzie turbată mă cuprinde. Că la vechii Assiriani ar fi existat stări de lucruri cam ca și cele mohamedane de astăzi, îmi aduc aminte a fi cetit oare undeva.

Aceasta presupunere a mea am comunicat-o comandantului gardei, și el mă afidează, că în privința aceasta sunt tare bine informat — până la fetele din casa împărătească. Aici cazul e tocmai întors. Și dacă nevasta mea, în urma ranelor grele, nu și-ar fi dat sufletul, astăzi între mari ceremonii festive, cu mare festivitate a poporului și foc bengalic, fata împăratului ar fi adus la casă pe al 28-lea soț.

Și eri cu câtă dragoste s'a arătat față de mine. Ce viperă! Vestea despre trecerea ei din viață o iau spre cunoștință cu resignațiune stoică. Acestea sunt frumoase stări de lucruri.

Cer să fim dus la împăratul Assuridilili. Mi-să răspunde, că acesta acum nu are timp de a mă primi, căci pentru conductul funebru a fetei sale trebuie să instruiască pe femeile bocitoare într'un urlet cât să poate de melodic și armonios. De altă parte însă preotul suprem a zeului Innei dorește a vorbi cu mine.

La prezentarea mea preotul suprem îmi comunică foarte măgulitoare și plăcută hotărîre, că eu soției mele, deja trecută la zeii sempiterni, prin moarte am să-i urmez, și anume am să mă suim pe rugul de ardere.

Față de observarea mea sficioasă, că aici trebuie, că este o eroare la mijloc, căci după isvoarele, câte le cunosc eu, femeia trebuie să urmeze la soțului său la moarte pe rug,

carieră fără excepție — au făcut-o mai mult pentru comoditatea d-sale, pentru de a nu se osteni până la școală, de a nu se interesa de prevederea ei cu cele trebuincioase, și a școlărilor cu reținerile necesare, de a delăsa constringerea obligațiilor la cercetarea regulată a școlii.

Și oare câți dintre directorii școlari își împlinesc datorințele lor de a cerceta școala mai mult, decât 2—3 ori peste întreg anul școl. și a asista barâm cel puțin la vre-o prelegere practică, pentru de a-și câștiga ceva ideie despre dificultățile, cu cari să luptă învățătorul în școala sa disordinată? Și câți dintre dâii preoți, ca directori școl. își fac datorința morală, ce li-să impune, de a propune studiu religioasă barâm cel puțin o oară pe săptămână?!

Și că nici autorul articolului nu-și împlinește aceasta sfântă datorință, să vede de acolo, că în punctul al doilea al propunerii sale, amintește lunar din religie: 16 oare. Inuși planul de învățământ propune numai 8 oare lunar pentru religioasă. Altcum cum și când s'ar putea propune: scrisoțitul, computul, învățământul intuitiv, cari după estensiunea materiei lor, ocupă partea cea mai însemnată a timpului; apoi cetitul român și magiar cu traduceri, începând cu cl. II. fizică, geografie, chemie, economie, constituție și c. l.; apoi mai și școala repetițională?

„Simbrișilor“ prea mulți pe brazde, ce e drept „le-a plăcut lăna și laptele oilor“, dar să nu ne uităm: că nu lăna și laptele de primăvară au fost partea obvenitoare lor, ci cea de toamnă, adecă, când lăna nu este, iar laptele foarte puțin și bine îngroșat de *insultele* celor contribuente. Deci dară nici decum nu am avut, pe cum nici acum, o atare stare de invidiat, după-cum ne aruncă

în ochi dl. criticant; iar că munca nu ne-ar fi plăcut: cine e de vină? Noi?!...

Servească la aceasta spre exemplu școalele de stat. În acelea tot ce se recere e la îndemână. Leata învățătorului e, după împrejurările de azi, asigurată. Învățătorul în școală e controlabil numai de directorul respectiv, care încă e învățător și un laic; inspectorul regese, însă nu duce rola de controlor, ci numai de supraveghetor, ceea ce nu să poate trage la îndoială, și nici nu are dreptul de a se amesteca după bunul plac în instrucțiune. Și totuși ce rezultate frumoase obțin!

Noi preoții și învățătorii avem lipsă de a conveni cât mai mult întru toate și a ne uni în idei și după putință în cugete, dacă dorim a promova învățământul, dar nici decum a trage deget unul cu altul. Trist e însă, când vedem chiar contrariul; firește și aici totdeauna numai noi învățătorii suntem învinuiți ca *imprudenți și obstinați*. Ba ce e mai mult, chiar dl. criticant nu întârzie a ne cinsti cu atributul: „simbriși“ și încă repetindu-l.

Așadară nu suntem demni nici de numele de: „învățător“!!

„Trist e timpul, trist sum și eu și duios“... , când văd starea deplorabilă, sinistră, la care am ajuns azi noi învățătorii!

E drept, că învățământul nostru, pe alocurea e „un lucru de clacă“, unde *chemat-nehemat* poate să ica parte, și în multe comune nu merită jertfele, ce se aduc pentru dânsul. „O stare mai disolată, neglijată“ ca în școalele noastre confesională cu greu dacă mai există. Însă vina o poartă instituțiile noastre preparandiale, și nici decum numai învățătorii, cari doar și-ar face datorile numai din silă, abia așteptând, ca cu capătul anului să scape de ele, după cum pntem trage consecința din exemplul adus

al dlui criticant: asemănarea „cu unele cimiterii“.

Fie-mi permis a învedera aceasta acuză adusă de mine!

Preparandiile noastre, nu fie cu supărare, n'au profesori calificați pentru aceste institute, decât numai teologi absoțți, cari de regulă după câți-va ani de funcționare, le părăsesc și merg apoi de preoți la comune sau aiea. În preparandie să primese indivizi cu diferite calificațiuni, așa d. e. cu 4 clase elementare, apoi I. II. III. arare ori IV. și V. clase gimnasiale. Și încă de cari indivizi?! Sau de aceia, cari au căzut în școalele medii, fiind studenți răi și neputând înainta, din cari de regulă să aleg cei mai slabi și mai nechemăți învățători; sau de aceia, cari fiind săraci, sunt împedecați de a fi în școalele medii; cu acești din urmă învățământul e mai norocos, de oarece, de regulă is oameni cu capacitate, silință și energie. Iar cei cu 4 clase elementare nici când, sau foarte cu greu, dacă sunt în stare a ține paș cu spiritul timpului deja dominant. La acele preparandii mai e și spiritul aspru de umilire, cu care profesorii conduc pe elevi, pretinzând supunere oarbă, fără de a-i conduce cu *tactică, iubire și afabilitate*, ca și cum nu din acești preparanzi sunt a se crește *oameni pentru viață, sinceri, energici și conștiinți de ceea ce sunt*.

Aceasta o zic după esperințele, ce le-am obținut în preparandia din Gherla, pe cum și din povestirile acelora, cari au venit dela alte preparandii de ale noastre.

Să nu uităm însă, că tot, ce în mod silnic se impune, produce defect.

Așa și preparanzii nostri scuturând colbul preparandiei de pe umere, ajung în vre-o comună, unde societatea cultă pentru dânsii e aproape eschisă, sau, la cas, dacă

preotul suprem cu un zimbet sarcastic îmi declară, că încâtva în treaba aceasta eu aș avea drept, — numai cât la fetele din casa împărătească stă lucrul tocmai întors. Adecă și aici iar: *intors!*

Sub escortă ajung îndată după asta la locul de ardere. Celelalte 26 de ruguri s'au fost petrecut deja. Pe acestea a bună samă au trecut la moarte după nevasta mea cei 26 bărbați a ei mai înainte de mine. Assuridilili încă era de față, veni la mine și iarăș mă îmbrățoșază cu căldură și mișcat.

Eu mă uit la rugul meu. Pe el deasupra era pusă o păpușă de paie.

„Pregătește-te a te sui pe rug lângă nevasta ta! poruncește preotul suprem. „Dar aceasta nice de când nu este nevasta mea!“ contrazic eu.

„Nefericitele muritor neștiutor!“ voci-ferează netrebnicul.

„Fata Preainălțatului nostru împărat a sburat de mult la zeii sempiterni cu cel dintâin bărbat al său!“ dă să-mi esplice preotul.

El pune la cale oameni, cari mă ridică pe rug, și apoi îmi prezentează o țigla încă udă și un stil de os, cu provoarea: „Subscrieți documentul de ardere!“

„Istoria asta ce o faceți cu mine, mă revoltază acum și îmi vine de tot prea proastă“, strig eu către dânsul. „Înainte de toate protestez a mă tot „tu-tu-i“ atâta. Eu nici odată n'am beut „frățietate“ cu DTa. — vițal a lunei, ce ești. Eu să fiu ars de viu cu o mătăhală de paie, ce și când aceea ar fi nevasta mea?... Nici prin gând nu-mi trece a mă supune la așa ceva! Asta-i o rafinărie de înșelători, și contra tuturor regulilor a dreptului popoa-

relor! Voiu da acuză despre aceasta la consulatul nostru din Ninive! Și apoi bagă de samă, ce vei păți, cap de bou suprem preoțesc, ce ești! Eu sunt doctor de medicină și supus fidel a țării mele. Ai înțeleș?“

Mi-să trezește conștiința despre demnitatea mea personală! Și furios arunc țigla udă în capul preotului suprem. Un hohot de răs răspunde la aceasta bravură a mea....

„Sever dragă, da ce faci?“ — „Dar domnule Doctor!“ aud, că răsună lângă mine done voci femeiești. Cea dintâiu a bună samă e vocea Paulei, a doua e a pacientei mele cu Bădeker-ul cel gros.

Eu stam oblu sus pe canapa verzie din sala assiriană. Dar în ce constituție! Descult, numai în cămașă, fără geroe și vestă și fără guler și cravată. Aceste toate să aflau întinse frumușel lângă mine pe sofă. Iar eu în amândouă mâinile avântam câte unul din păpușii mei, făcând gesturi amenințătoare. În jurul meu să curman de răs cele trei părechi, alungate de mine, și servitorul. Paula stă înaintea mea perplexă, cu o față peste tot roșie ca raenul, dispusă mai mult spre plâns, decât spre răs.

Eu momentan cuprind întreagă situația. Cu o mână îmi cuprind subsuoară toate reținerile de toaletă, celalalt braț îl întind Paulei, apăs în mâna servitorului un taler și dispar cu aleasa mea în odaia portarului. Aici erupe Paula într'un plâns vehement. Eu îmi restaurez iarăși, pe cum să cuvine, pe omul exterior, comandez o birjă și nobilului cărmaitor de cai, îi spun adresa, să ne conducă la fabricantul de tutun Salciovan.

O rezoluție și determinare bărbătească turbată mă apucase. Ce are să însemneze lupta mea cu bălaurul de tutungier față cu evenimentele, scenele și luptele mele între vechii Assiriani?! Paula, cu totul nimită, ca un miel de jertfă, să supune și să lasă a fi dusă ori unde. Ea altcum oare-că avea dubii întemeiate despre starea normală a minții mele, și de aceea să reține, ca să nu mă iriteze și mai tare.

După o jumătate de oară eu și cu ea stăm în fața tatălui său. Aceasta aparință l-a surprins la început a bună samă și a dat anză la o scenă furtunoasă. Dar eu nu m'am lăsat a fi scos din sărite, ci mi-am păstrat propusul firm. Câte toate, ce le voiu fi adus la vorbă, nu le mai știu. Atâta numai îmi aduc aminte, că în decursul discuțiunii noastre, cam agitate, eu mai de multe-ori m'am provocat la Majestatea Sa assiriană, împăratul Assuridilili. Domnul Salciovan, cu timpul abia să mai pută stăpâni, să nu izbucnească într'un hohot de răs. În urmă totuși izbucni, mă strinsă de mână, numindu-mă un glumeț original, și conducându-mă, nu fără delicatete pe așă afară, mă pofii, să mai viu cât mai curând, că minunat s'a întretinut cu mine.

Că oare fost-a aceasta o măgulire, ori ba, în momentul acela nu am putut să pricep. Destul, că de invitare am făcut uz chiar a doua zi. Pe domnul Salciovan nici eu, nici Paula nu-l mai aflarăș așa ca pe un leu furios și infricoșat, după cum ni-l închipuisărăș mai înainte. La două săptămâni a fost adusă în public oficioasă logodna noastră și după trei luni urmă deja cununia.

Socrul meu mă săbește cu frăgezime

și există, să feresc de a intra în aceea, neavând curajul și dexteritatea recerută, ori deși probează odată, de două ori: nu le succede; leagă apoi prietinie confidentă cu poporul, să deprind la bătăie, să părăsesc cartea, urască munca și oficiul și pe urmă să numai spre ruinarea învățământului și demoralizarea poporului.

Însă cu cea mai mare bucurie trebuie totuși să constatăm, că partea cea mai însemnată a învățătorilor române de azi e la culmea conștiinței; numai că obstacolele, cari zilnic ne întimpină, nu ne lasă să proșăm.

Nu avem lipsă de „aspre măsuri de îndreptare“, după cum autorul articolului dorește, ci de: *bunăvoință, ajutor, îndemnare, controlare*, apoi *iubire, părtinire și respectarea drepturilor noastre învățătorești*, și atunci asigur pe autorul articolului, că „sumedeniile de greutate vor să dispară de pe bolta universului neplăcerilor; învățătorii vor fi mulțumiți, și nu va fi de lipsă, că cineva să-i disciplineze ca la miliție, pe cum nu are lipsă de disciplina externă, nici preoțimea în afacerile ei interne oficioase.

Ce privește punctele de propunere, ar fi bine, când bărbații conducători ai noștri și-ar lua osteneala de a le respecta și implini. Și noi învățătorii, din parte-ne numai cu recunoștință și mulțumită îi putem fi d-lui I. Costin pentru acestea.

Dl I. Costin înseamnă apoi: „noi facem un mare păcat, când jertfim banul și sudoarea poporului, ca să dăm pâine și adăpost acelora, cari nu o merită“, și e convins, că nici 50% nu corespund „nici celei mai modeste așteptări“.

și mă regaleză cu cutii întregi din cele mai nefalsificate Havana. De aceea după însurătoarea mea dispun de un cerc mult mai numeros de cunoșcături și prietini, ca mai înainte.

Istoria cu evenimentul din sala asiriană a străbătut în public în diferite variante. Având între amicii mei și pe doi literați, — un liric și un humorist — nici într-o zi nu-s sigur, că aceștia doi mă vor valora în scrierile lor ca de un suget preventabil. Ca să previn ori ce interpretări false, m'am decis a eda eu o descriere adevărată și veritabilă despre relațiunile mele cu împăratul Assuridilili și cu vechii Asiriani.

Pacienta mea cu Bădeker-ul, carea, ca ocupație laterală, să mai îndeletnicește și cu fotografia de plăcere, mi-a oferit, ca present de nuntă o fotografie a Numărului 96 b. din sala asiriană, carea strălucește într-o ramă frumoasă de-asupra mesei mele de scris.

În timpul cel mai nou nevasta mea inclinează tare la intențiunea de a onora pe cotoiul de Angora, carele mai înainte purta loconicul nume de: „Claps“, cu numele so-crului meu din antichitate. Dar apoi așa ceva nu voin suferi nici când.

Numitul cotoiului mă făcă altcum a scrie istoria aceasta acum a două oară. Abia eram gata cu purizarea, când „bestia“ aceasta printr'un „salto mortale“ infam pe masa mea de scris, îmi răstoarnă toată negreala pe manuscrisul.

Chiar și nevasta mea e ceva cam indispusă asupra cotoiului, căci din treaba asta chiar și masa de scris trebuie obdnă cu o nouă păzătură roșie-închisă (bordo).

Oare să nu mă duc totuși și să fac o vizită amicului meu, apotecarului?! — Ce ziceți și Dvoastră?

Notă.

Cu alte cuvinte așadar: noi învățătorii români, fără excepțiune, nu merităm pâinea și adăpostul, ce ni-se pregătește pentru tândălia noastră (!) și noi suntem de vină, că școlăle noastre nu corespund așteptărilor!!!

Și anume: cărei așteptări?!

Că poporul încunjură școlă; aceia prunci însă, cari umblă la școlă, nu au cărți, tablite etc. Directorii școl. is cu mult mai comozi, necum să se intereseze de trebile școlăle, afirmând, că au ei „destule griji familiare“ și oficiale, sau dacă totuși arată interesare, fac aceasta dojenind pe învățător în școlă de fața școlărilor (!) pe cum și înainte publicului, când nu mai află mod, destule ori însă fără motiv. În școlă intră înpunător, cu ciubucul în gură; iar dacă învățătorul cutează a face observare la una sau altă, e gata dușmănia. Această dușmănie se manifestează cu deosebire, când învățătorul cere împlinirea uneia sau alteia lipse școlăre, ce directorul adesea deneagă; mare onoare excepțiunilor!

La ori-care soi de școlă poporale din patrie învățământul înfloresce progresează mereu, cu toate, că calificățiunea acelor învățători nu e mai brilliantă, decât a noastră, iară noi mereu regresăm; din ce cauză oare?

S'o spunem verde: *cauza e indiferențismul și disprețul total.*

Ar fi bine, când cestiunea școlăstică ne ar preocupa deja în detalii pe unul fiecare, căci nu e timp de întârziere, și să nu așteptăm disolarea poporului român în vulgaritatea obscură a neștiinței sale.

Dacă nu vom proceda astfel, spiritul timpului ne va arăta apoi trândăvia și slăbiciunea noastră în colorii duioase!

Recea, la 21 Aprilie 1906.

Nicolas Bozga,
învățător.

CĂTRĂ ALEGĂTORII ROMÂNI din cercul de alegere Cărășeu (comit. Sătmar).

Iubiților Frați!
Dragi Români!

Când din hotărțea și încredințarea comitetului partidului nostru național român, precum și din încrederea și decisiul vostru unanimitate am primit candidarea la deputăția valorosului vostru cerc, am primit-o cu nădejdea pusă în Dumnezeu și în bărbăția voastră, că steagul falnic al luptelor pentru drepturile poporului român îl vom vedea dus la biruință.

Lupta s'a dat în ziua de 3 Maiu, zi de mare însemnată pentru cercul Cărășeu, că deși contrarii noștri au eșit cu candidatul lor cu un plus de 210 voturi, tot a noastră a rămas gloria, căci căderea aceasta glorioasă a noastră a făcut să se cutremure până în fundul inimii neîmpăcării și fudulii noștri contrarii.

Și când zic că glorioasă a fost căderea noastră, nu zic niște vorbe goale aruncate în vânt, ci constat un fapt de mare însemnată și cu multă chizeșială pentru viitor, că românii din cercul de alegere al Cărășenului sunt români, conști de valoarea și însemnatătea lor, conști de drepturile și datorințele lor cetățenești și românești.

Ce înălțător, să vezi — după o amorțeală, corupție și infecție de zece de ani de constituționalism magiar — sub steagul partidului național român sate întregi sub con-

ducerea vrednicilor și luminaților lor preoți și dascăli. Ce minunat! Ce împunător! N'a fost nici un preot din clerul marelui vostru cerc, nici unul baremi, să steie sub stindardul contrariului, n'a fost nici dascălimea, afară de unul singur, care s'a făcut topor la săcure, care s'a făcut Juda, vânzătorul neamului său. Nu spure hârtia să-i scriu aici numele infam, fie dat disprețului în care s'a aruncat însuși pe sine și cu care îl tractează — între ei — chiar vrăjmașii în a căror slujbă infamă și josnică s'a dat.

Închinăciune sinceră și binemeritată să cuvine vouă frați preoți la culmea chemării și datorinții voastre de părinți ai poporului român, închinăciune vouă dascăli ai poporului deșteptat și luminat. Fericit poporul, care are așa părinți și luminători, fericit clerul și dascălimea, care poate sta în fruntea unui popor brav, luminat și desinteresat: mărire și laudă patriei și diecezei care are atari fii; bucurie arhipăstorului, care păstorește o așa bună, înțeleaptă și românească turmă.

Ce sărbătoresc și împunător! Comune întregi, fără să lipsască unul singur baremi dintre alegători — s'au pus sub steagul mândru al partidului național român și s'a pus cu însuflețire, cu jertfă aducându-și cele de lipsă de acasă și plecând cu antistia lor comună în frunte, fără să bage în samă chemările, ademenirile și volnicile solgăbărilor și ale slujbașilor mai mărunți ai sistemului vechiu și corupt.

Care sat să-l pomenesc dintre cele multe? Lipoul, Vijmormu, Pomii, Aciu, Tămaia, Borlești, Tătărești, Ardasatu, Dorolțu, Mădărasu, Culciu, Amațu, Giungii sau Rușii? Care dintre cele frumoase și harnice comune de pe valea Someșului sau a șesului mănăs de sub codru?

Și totuși cu numărul ad eșit ei mai mulți la votizare, ei, contrarii noștri.

Da, căci s'au aruncat ca nește lupi răpitori în turmele rămase fără păstori în ziua cea mai critică. Căci a căzut falnicul stegar al cauzelor naționale din fruntea comună Tătărești, a murit năpraznic în 30 April Iosif Gramma, bravul și bunul preot, și făcându-i să înmormântarea în 2 Maiu, în prezina alegerii, colegii buni ai lui s'au adunat să-i dea cinstea cea mai de pe urmă ce împrejurare folosându-o administrația răutăcioasă și un nemernic slugă de român al ei, s'a aruncat pe satele lipsite pe o zi fără preoți și a răpit cu minciuni, cu amenințări, silă și bani pre nu puțin dintre bunii și iubiții noștri frați alegători. Ba vânărea și sila aceasta făcuto-au și în ziua și locul alegerii sub vederea și scutul puterii armelor.

Și totuși a steagului partidului nostru național e gloria! Da! Căci românește, adevărat cu bărbăție v'ați luptat pentru cinstea steagului național între sumedenia de comune puternice magiare și nemțești și între ademenirile și presiile administrației răutăcioase și puterii și influinții moșilor nemărginite ale conților oligarhi de Károly. Și de stătea și „Codrul“ întreg la înălțimea datorinței sale, nici porțile iadului nu ne-ar fi biruit.

Hei Codrule, Codrule! Pntruce nu împărăștii norii negri ce-ți acopere creștetul să vezi cine ești și ce putere este în tine? Pntruce nu-i lapezi pe paraziții, cari nevrednici trăesc, ba să îngrășe din sucul tău de viață? Răsări-va și la voi odată soarele cunoștinții!

Mărită și cinstită ne-a fost lupta ce a pus în uimire chiar pe contrarii: Onoare deci vouă!

Onoare și cinstite mai ales mucrilor române, cari cu atâta zel și activitate au lucrat în toate comunele, în tot cercul, doamne și țărânce, pentru izbănda steagului național. Onoare lor!

Și ajunși la vetrele voastre pacinice, vă salut cu recunoștință și mulțumită pentru zelul și alipirea înșuflețită, cu care a-ți urmat steagului partidului nostru național român, care steag ajunge-va în viitor, totdea

una de câte-ori va cere patria și poporul la locul său, la biruință, căci în harnică și vâjjoase brațe, în brațele voastre s'a pus, brațe cinstite, curate și românești!

Mulțămindu-vă încă odată din inimă pentru iubirea și alipirea, ce mi-a-ți dăruit rămân saluându-vă cu frăție și strig: Sus să avem inimile! Trăiască patria! Trăiască poporul român!

Joih la 7 Maiu 1906.

Constantin Lucaciu,
preot român.

Alegerea dela Bălăușer. — Sub acest titlu primim o lungă scrisoare dela dl. avocat Dr. Roman din Mediaș, în care se vestește în terminii cei mai aspri purtarea preoților și învățătorilor, cu prilejul alegerii de deputat.

Ne-am scandalizat și noi de atâta slugărnicie, și ținem să ne exprimăm regretul față de astfel de manifestări a sentimentului național; dar, dacă nu publicăm cu numele de data aceasta pe cei păcătoși, o facem din simplul motiv, că sperăm o îndreptare spre bine și încă în viitorul cei mai apropiat, și pentru că ne vine să credem, că mulți dintre cei rătașiți n'au fost delini orientați asupra acestei alegeri și asupra candidaturii naționale. Cu atât mai vărtos o credem aceasta, cu cât observăm printre cei timbrați cu tradare, oameni, la cari presupuneam alte sentimente.

Sperăm cu tărie în redreptarea simțului național în toate părțile!

ELECTORALE.

Alegerea nouă dela Bega-Szt.-György s'a făcut cu căderea candidatului Breban. Iar despre alegerea dela Cehul-Silvaniei dăm textual telegramele primite, lăsând cetitorilor nostri să-și închipue ceea, ce s'au întâmplat acolo.

Prima depeșă sosită la 2.50 d. p. în 17 crt. sună:

„Terorismul a învins, un mort, mulți grav răniți.“

A doua sosită la 5.30 confirmă știrea de mai sus:

„Alegătorii bătuti și imprăștiati, am rămas în minoritate.“

Și-apoi să mai zică cineva că alegerile nu-s libere în Ungaria!
Halal de așa libertate!

Expoziția generală română.

Primim următorul:

A V I Z.

Pentru orientarea Onor. Public român din Regatul ungar, imi iau voia a aduce la cunoștință, că Expozițiunea generală română din București, se va inaugura în mod oficial la 14/27 Maiu și va rămâne deschisă până la sfârșitul lunii Octomvrie a. c.

Obiectele ce le-am primit până acum în scopul de a le expune în Pavilionul etnografic al Românilor din Ungaria, au fost expediate la București și se vor așeza în Pavilion până la ziua inaugurării. Acei expozanți de aici din țară, cari ar dori să mai trimită obiecte pentru expozițiunea noastră, sunt rugați a le adresa direct la „Comisariatul Expozițiunii Generale în București, Gara

Filaret“ cu însemnarea: „pentru Pavilionul etnografic al Românilor din Regatul ungar.“

Colecțiile ce se vor expedia sub această adresă, vor fi scutite de vamă. Cheltuielile de transport privesc pe trimitători. Expedițiuni nefrancate se vor refuza.

Inaugurarea la 14/27 Maiu a. c. va fi mai mult formală, deoarece o mare parte a Pavilionanelor se vor termina și deschide abia în luna Iuhie st. v. Din această cauză, se recomandă Publicului român din țară, care dorește a vizita Expozițiunea, să amâne plecarea la București până la un termen mai îndepărtat, și anume, cu conșiderare la căldura mare ce domnește în România în lunile de vară, până la August sau Septemvrie a. c., când vor fi terminate toate stabilimentele Expozițiunii, se vor aranja cele mai splendide spectacole și se va aduna lumea mai aleasă.

Vizitatorii Expozițiunii, cari vor pleca din Ungaria la București, vor beneficia pe Căile ferate române de o reducere de 30—50%. Îndată ce vor fi terminate pertractările ce decurg de prezent între Comisariatul general al Expozițiunii și între Direcțiunea Căilor ferate și al căror rezultat îi vom aduce la cunoștință publică în organele presei noastre, — se vor libera din parte-mi Certificate de călătorie, în vărtutea cărora vizitatorii expozițiunii vor beneficia de reducerea ce o va admite Direcțiunea Căilor ferate. Prenotări pentru aceste Certificate se vor adresa la Administrația „Revistei Economice“ în Sibiu. Taxa de prenotare este 20 fileri (în mărci postale) de persoană. Certificatele se vor trimite franco la adresele prenotate.

Trecerea frontierei române și reînțoarcerea în Ungaria se va putea face în timpul dela 1/14 Maiu până la 1/14 Noemvrie a. c. fără pașaport. Autoritățile ungare însă pretind dela supușii ungari la eșirea acestora din țară un certificat de trecere. Asemenea certificat liberează vice-comiții tuturor comitatelor dela frontieră. Locurile competente au intervenit în scopul de a delătura și această piedecă și de a exoneră și trecerea liberă a vizitatorilor Expozițiunii. În caz dacă această intervențiune va avea rezultat dorit, nu voi întârzia a-l aduce la cunoștința publicului nostru.

Atât în vederea terminării mai târzie a instalațiunilor Expozițiunii, precum și cu conșiderare la înlezmirile ce se vor face mai încolo cu privire la reducerea prețului biletelor de călătorie și la trecerea frontierei fără pașaport, recomand publicului nostru din nou, să amâne vizitarea Expozițiunii pentru un timp mai îndepărtat, — întru cât va fi posibil pentru lunile August și Septemvrie a. c.

Delegatul Comisariatului General:

Dr. C. Diaconovich.

Noutăți.

Dar preaînalt. Majestatea Sa a dăruit din cassetta privată 200 cor. pentru edificarea bisericii gr-cat. din Sângeorgiul-de-Meseș.

Censură de profesor. Dl. *Aurel B. Gaja*, teolog și filozof absolut, a făcut cu succes bun, la Universitatea din Cluj, censura de profesor din istorie și geografie. — Gratulările noastre!

Promoții. *Iuliu Moldovan*, fiul protopopului nostru din Mediaș și fost stipendist arhidiecezan, a fost promovat la universitatea din Praga de doctor în medicină. — Gratulări!

Din Pesta. În 13 l. c. și-a serbat aniversariul Universitatea de aici. La serbare a luat parte lume multă, în frunte cu secretarul de stat Molnár Viktor. Între tinerii premiați cu această ocaziune pentru diferitele operate, e și un român, *Cornel Szabo*, teolog, pentru un operat istoric.

Examenul de calificatiune la institutul pedagogic din Blaj, se va ține în 5—7 lunie esșmentul scripturistic, iar în 16 se va începe cel verbal.

„**Transsylvania**“. Cetim în „*Versicherungsfreund*“ din Viena, organ internațional pentru afaceri de asigurare și pentru economia politică, nrul dela 1 Maiu a. c., următoarele referitoare la raportul de gestiune pe 1905 al băncii de asigurare „*Transsylvania*“ din Sibiu: „Acest institut condus cu destoinicie și prudentă, a prestat în anul trecut lucrări demne de toată recunoștința. Mai ales trebuie să remarcăm munca și energia, prin cari s'au delăturat multele greutăți, cari au fost o moștenire dela administrația anterioară. Silințele ce și le-au dat conducătorii ca să respingă după puțină contracte de asigurare contra focului riscante și să cearnă stocul de asigurări contra focului au fost încoronate cu cel mai bun succes. Căci până-ce „*Transsylvania*“ încă în anul precedent avea să sufere sub o constalație anormală de daune — o urmare a extinderii foarte riscantă a operațiunilor de foc asupra Ungariei de Nord — acum să poate constata o însămnată ameliorare în această direcție. În consecință despăgubirile au și fost mult mai mici decât în anul premergător. Și asigurările pe viață arată un progres imbucurător. Peste tot să poate spune, că direcțiunei nu numai i-a succes să elimineze afacerile atât de riscante din Ungaria de nord, unde chiar unele comitate stau în cel mai rău renume pentru lăcomiile faimoase, dar și în Transilvania a îmbunătățit stocul de afaceri cualitativi încât merită toată lauda“. Apropiindu-se timpul pentru asigurarea productelor de câmp, nu putem decât să recomandăm acest simpatic institut din patria publicului din orașe și dela țară. Informații detaiate se pot lua și dela noi.

Petrețeri. Studenții români din Cluj invită cu drag la *petrețerea cu dans*, ce o dau la 24 l. c. n. (ziua înălțării Domnului) în sala Hotelului Central. Beneficiul petrețerii se va da Casinei Române și Mesei Academice.

— Casina română din Blaj, își va ține *maialul*, Duminecă în 27 Maiu n. a. c. în bercul metropolitan, iar sara se va continua jocul în localitățile Casinei. Taxa de intrare: de persoană 1 cor.; de familie 2 cor. — *Comitetul*.

Neolog. † *Ioan Péter*, preot gr-cat. în Petea, tr. Cătina, după un morb îndelungat, provăzut cu s. Sacramente ale murbunzilor, în al 49-lea an al vieții, 24-lea an al căsătoriei și 23-lea an al preoției, în 15 crt. și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului.

† *Susana Câmpean*, fca fostului protopop al Ibașfalăului, a repausat Joi noaptea în vrăsta de 21. ani. În mormântarea se va face în Blaj. Duminecă d. p. în cripta familiei Negruș. — Trimitem îndureratei familii sincere și adânc simțite condolențe.

În veci amintirea lor!

Posta redacțiunii.

I. T. A fost cu neputință să publicăm raportul Diale de 34 pagini!! Am extras ce am aflat mai important.

Nikephor. Poate altceva; ar face sânge rău, fără să fi câștigat ceva.

N. B. Celalalt articol nu-l putem publica, că e așa de îndesat scris, cât nu-l putem ceti. De ce crutați așa hârtia; că doară e destul de iefină!

A V I Z.

Cu Nr. 1634. a. c. Perceptoratul r. u. din loc notifică, că își ține oarele oficioase — până la o altă dispoziție — dela 7 oare dim. până la 1 oară d. a. Ori-ce fel de solvire să poate face zilnic dela 8—12 oare înainte de amiazi. (14)

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Spiritismul.

(Continuare)

Unul s'a petrecut în prezența lui *Crookes*, fiind mediu *Home*¹⁾. „*Crookes*, experimentând cu faimosul mediu *Home* (*Hume*), cumpără el însuși un armonic de tot nou, și-l așază într'un coș (de drot), astfel, ca să rămână afară numai mănunchiul. *Home* pune o mână pe acest mănunchiu, fără a putea atinge partea instrumentală a armonicului, care era ascunsă în coș, și pe care nici altfel n'ar fi putut să o atingă, fiindcă mâna cealaltă și picioarele lui mediu erau observate și chiar ținute de cătră cei de față. În această pozițiune armonicul începea dintâi a se clătina, apoi răsuna, în sfârșit cânta una după alta mai multe arii, pe când mâna lui mediu înțepenia în nemișcare. Cu încetul *Home* își depărta mâna dela armonic, și totuși instrumentul, deși lăsat singur, nu încetă de a mai cânta mai departe. Era învederat, că nu mâna lui mediu îl stăpâniă, ci-l stăpâniă o altă mână, o mână nevăzută, pe care n'o impedează coșul. Câteodată această mână se făcea chiar văzută pentru un timp oarecare... „Mai de multe ori eu și alții“, zice *Crookes*, „am văzut o mână apăsând clapele armonicului, pe când în acelaș moment amândouă mâinile lui mediu erau văzute deosebit, și uneori ținute de cei de lângă dânsul.“²⁾

Al doilea exemplu ni-l-ar putea servi doba din experimentele lui *Lombroso*, citate la clasa I. Dar totuși vom cita un alt exemplu, pentru că e mai proaspăt, întâmplat în experimentele spiritiste (10 la număr), ținute în Maiu și Iunie 1901 în Genova, în salele „*Circolo scientifico Minerva*“. Ele au fost publicate de directorul experimentelor: *Francesco Porro*, (fost director la observatoriul din Milan, și de prezinte profesor de astronomie la Universitatea din Genova), în ziarul: „*Secolo XIX*“ din Genova, în numerii din Maiu și Iunie 1901. Experimentele s'au făcut în prezența lui, și a altor 8—9 profesori universitari, medici și bărbați de știință. Medie era *Eusapia Paladino*. Fenomenele sunt reproduse și în periodicul: „*La Civiltà Cattolica*“³⁾. De aci le ieau și eu.

În prima ședință, după ce s'au închis ușile și ferestrele, fiind lumină deplină în sală, și câteodată numai de jumătate, s'au constatat următoarele: O masă simplă de lemn, de un metru de lungă și de 1/2 metru de lată, s'a ridicat în mai multe rânduri dela pământ la înălțimea de câțiva decimetri, fără să se atingă cineva de ea. Un scaun, pe care era o grămadă de gips moale, pleacă de sine dela locul său de lângă fereastră, și vine de se așază lângă scaunul lui *Porro*. Amândouă s'au întâmplat la lumină deplină.

În ședința a doua, măsuța în jurul căreia erau așezați experimenterii, bătută de cinci ori în padiment. Era semnul, că spiritul *John King* voia să fie întunecat. Se stinse deci lumina din chilia vecină, și îndată se auzi o lovitură puternică în mijlocul măsuței; iar profesorul *Morselli*, care ședea lângă medie, simți că-l strânge cineva și a tras scaunul de sub el, pe care l-a pus pe masă; și apoi iarăși l-a pus la loc, ca profesorul să poată ședea. Repetându-se loviturile pe masă, unele mai slăbuțe, altele mai puternice, toți cei de față au simțit, că li-se netezesc mâinile, că li trag de urechi, și că le strâng mâinile, ca din prietinie, niște mânuțe ca de copii și ca de muieri.

În ședința a treia, medie *Eusapia* intră în letargie, sau somnul propiu al mediilor (trance), deja dela începutul ședinței. Gângăvește câteva cuvinte, ca și când ar vorbi cu cineva. Atinge cu un deget pe vecinul, și atinsătura aceasta o simte și altul, care era mai departe. Curând după aceea scaunul profesorului *Morselli*

iarăși e luat de sub el cu sila, așa că a rămas în picioare. Scaunul se așază pe masă, apoi se puse pe capul lui *Morselli*. Urmează lovituri puternice în masă, și pipăiturile de mâni mari și mici nu se mai gată.

Experimenterii, și mai cu samă spiritiștii, se rugau de spirit, să producă mai multe fenomene deodată, ca să se convingă și animiștii⁴⁾ prezenți, că fenomenele nu se întâmplă prin puterea sufletească a mediei. Și îndată începură să se producă deodată: lovituri pe masa de experimente; masa scârțâia și se clătina; un clopoțel suna; o dobă sbura prin aer, peste capetele academicienilor, sunând; un buchet de flori, ce se afla într'un vas, pus pe masa cea mare, a venit la experimenterii, și unele din flori se siliu să se bage cu coada în gura profesorului *Morselli*. Motivul era, cred eu, pentru că *Morselli* mai înainte trăgea la îndoială existența faptelor spiritiste, și așa spiritele voiau să-l convingă despre existența lor. În acelaș timp o cotcă de gumi lovește pe un experimenter, și apoi cade pe masă; iar vasul de flori rămas gol, pleacă și el de pe masa cea mare, și vine să adape medie. I-se pune la buze, și aceasta înghite, apoi vasul se așază pe masă. Pleacă din nou, să mai adape puțin medie, și se așază iarăși pe masă. Apoi pleacă de aci, și merge de se pune la locul său, pe masa cea mare. Media roagă pe cei de față să-i șteargă buzele, căci mâinile îi erau ținute de vecini. Florile însă au rămas și mai departe pe masa de experimentare, împrăștiate. Profesorul *Porro* se plânge, că pe el nu-l atinge nimica. Atunci o ghitară, ce era acățată de perete, pleacă și vine cu violență asupra lui *Porro*. El se ferește, dar cu toate acestea îl lovește de trei ori cu mănunchiul peste frunte, așa, că urmele loviturii s'au văzut trei zile. Ghitara s'a așezat pe masă, dar nici aci nu a stat, ci a luat-o prin aer sunând, secundându-o doba; fără să se lovească de lampa cea mare electrică, slobozită în mijlocul salei, și de cele mici, așezate pe pereți.

Media era ostenită, și de aceea experimenterii s'au rugat de spirit să se pună capet ședinței. Dar s'a răspuns de două ori, că: nu. Media se întoarce spre stânga, unde era o masă, și pe ea o mașină de scris, de 15 Kg. Media căzu jos, și pe când cei de față se îngrijau de ea, carea se părea sfârșită, vine mașina de scris și se așază pe masa de experimente, lângă ghitară.

În ședința a patra n'a fost nimic mai însemnat.

În ședința a cincia, medie adoarme, geme, strigă și se ridică deodată cu scaun cu tot dela padiment, cu toate că o țineau de mâni prof. *Porro* și prof. *Morselli*. Ridicându-se, se așază cu scaunul pe masă. Dar lucru curios. Numai picioarele dinainte ale scaunului erau pe masă, respective pe marginea mesei; cele dinapoi stăteau în aer. Aci n'a rămas, s'a ridicat cu scaunul și mai sus, așa că prof. *Porro* și-a băgat mâna pe sub picioarele scaunului; apoi s'a scoborit jos. S'a mai ridicat odată, dar atunci a căzut ametită, așa că a trebuit 1/2 de oră, până au trezit-o.

Fenomenul acesta de înălțare a persoanei, *Porro* îl socotește de unul din cele mai complicate, care nu se poate explica, decât numai cu ajutorul spiritelor din afară.

În ședința a șasea iarăși s'au întâmplat mai multe fenomene, la cari, după părerea lui *Porro*, pe lângă spiritul *John King* ar mai fi luat parte și alte două spirite.

În ședința a șaptea, fenomenele s'au început afară, la aer liber, sub un coperiș, ca să se constate, că ce influență ar putea să aibă razele lunii asupra fenomenelor spiritiste? După câteva fenomene masa a plecat de sine cătră o chilie, cu toate că experimenterii se rugau de spirit, să mai rămână afară. Au trebuit deci să meargă și ei după masă, în odaie. Acolo la lumină deplină s'au ridicat de câtevaori scaunele. După părerea unora, s'ar fi văzut în chilia aceasta și anumite globuri luminoase, prin aer. Profesorii *Porro* înse și *Morselli* nu vreau să creadă, și atunci s'au văzut umbre de oameni, mâni, capete și trupuri omenești, ceea ce mărturisesc cu toții.

(Va urma.)

¹⁾ Dânilă *Douglas Home* (*Hume*) a fost unul din medii cei mai vestiți. S'a născut în Anglia, dar locul și anul nașterii nu se știe cu siguranță (1833—1835). Cu producțiunile sale de mediu a început la 1855, și a devenit celebru. S'a căsătorit, și a luat de soție pe fiica generalului rusesc *Stroll*. Adeseori era oaspe la curtea împărătească din Paris. Pe soră-sa a crescut-o împărăteasa *Eugenia*. În 1866 a trecut la religiuina catolică, și cu ocaziunea abjurerii, papa *Piu IX*. i-a întins crucea spre sărutare, zicându-i: „Acesta este bețigașul nostru de vrăjitorie“. Dar fiindcă n'a voit să se lase de comunicarea cu spiritele, i-s'a dat drumul din Roma. Dela 1868 începe a decădea puterea lui de mediu. A fost acuzat cu înșelăciune și l-au și osândit. În 1871 l-a părăsit cu totul puterea de mediu, în *Petersburg*, unde s'a și compromis, și de aci încolo nu s'a mai ocupat cu fenomenele spiritiste. *Wolk*. pag. 88 în notă.

²⁾ Hașdeu, op. cit. pag. 177 și 178.

³⁾ *La Civiltà Cattolica*, seria XVIII., vol. V. pag. 403 și urm.

⁴⁾ Animiști se numesc aceia, cari vreau să explice toate fenomenele spiritiste pe baza unei puteri, ce ar proveni dela sufletul mediului. Și fiindcă aceștia cugetau, că nu pot proveni dela acelaș suflet mai multe fenomene deodată, de aceea producerea simultană a mai multor fenomene pentru ei ar fi fost argument, că fenomenele acelea nu provin dela sufletul mediului, ci dela o cauză din afară. Ceilalți, cari explică fenomenele spiritiste, ca produse de spirite din afară, se numesc: spiritiști.

Dracul în școală,

Povestire populară, tradusă după Belanden de
 Augustin Paul.
 (Continuare.)

„De ce nu? răspuse Huber tot în franțuzește. „Dacă învățătorii superstiției își dau silința să câștige copii pentru un nonsens religios, de ce să nu utilizeze un francmason ori-ce ocaziune, ca să scoată copii din rătăcire și să-i conducă pe calea adevărului?”

Roza n'a înțeles îndată noima convorbirii ateiste. După puțină gândire a pătruns însă în înțelesul ei și o nuanță de scârbă și spaimă i-s'a tipărit pe față.

„Am să aștept așadar, până-ce Dumnezeu îmi va trimite o scrisoare, continuă avocatul ateismului. Nu vei face și tu asemenea, copila mea? Eu cred că dacă există Dumnezeu și se interesează câtuși de puțin de aceea, dacă oamenii cred sau nu în existența lui, atunci ne va înștiința scriindu-ne măcar două rânduri.

„Dumnezeu a scris de mult scrisoarea aceasta către toți oamenii, dar nu toți oamenii vor să citească scrisoarea lui Dumnezeu”, replică fata cu mare seriozitate și cu acea superioritate misterioasă, care transfigurează câte odată pe copii și provoacă admirația observatorului.

„Ce spui?” răspuse râzând cu ironie jidanul. „Scrisoarea aceea pe care zici, că Dumnezeu a scris-o către toți oamenii nu am văzut-o nici odată.

„N'ai văzut-o fiindcă și Dta ești dintre aceia, cari ochi au și nu văd.”

Amândoi masonii se uitau cu mirare la fată, din care părea că vorbește o altă ființă.

„Ai putea să-mi arăți acea scrisoare?” cercetă avocatul.

„Da, pot să vă arăt scrisoarea lui Dumnezeu: Închipuiți-vă că-e noapte și nici un nouri pe cer. Hârtia pe care Dumnezeu a scris scrisoarea sa către toți oamenii este firmamentul fără sfârșit. Literile luminoase de aur ale scrisorii lui Dumnezeu sunt nemăratele stele și aceste litere toate vestesc existența lui Dumnezeu atotputința lui Dumnezeu, mărimea lui infinită, atotștiința și bunătatea lui. Cine vede această scrisoare și o poate citi, acela trebuie să zică da, există un creator atotputernic al cerului și pământului! Există un conducător al universului, un stăpân, care a croit lege și cale, pentru soare și stele. Acela însă, care nu poate vedea și citi această scrisoare alui Dumnezeu, este sufletește orb, este un mișel fără Dumnezeu!”

Aceste cuvinte, din gura unei copile de doisprezece ani, produsă asupra ascultătorilor o surprindere amestecată cu consternațiune. Amândoi se uitau cu uimire la Roza, până-ce cavalerul intrerupsese pauza.

„Ai descoperit singură această scrisoare alui Dumnezeu, sau ți-a arătat-o cineva?”

„Dl învățător ni-a arătat-o la școală de repetite ori scrisoarea lui Dumnezeu și ni-a explicat-o cu cuvinte așa de frumoase, încât eu nu pot să le spun pe toate.”

„A — așa!” murmură jidanul privind furios.

„Roze, ți-am rezolvit problema cu multă dibăcie!” zise Dl Huber. „Să știi, că și Dl este învățător și a vrut numai să te exami-

neze dacă ai învățat ceva, și fiindcă ai trecut examenul atât de splendid, iată-ți dau ceva pentru caseta de economii!”

El îi întinse un taler de argint.

„Mulțumesc, Die Huber!”

„Iar acum să duci untul la bucatărie”, copila mea.

Roza salută respectuasă și dispăru.

„Curioasă ființă!” începu rentierul, pe când oaspetele său ținea plăselele de argint ale cuțitului între degetul cel mare și arătător, iar tăișul îl purta pe fața mesei în sus și în jos, cufundat în gândiri.

„Abia îți vine a crede, că țaranii să poată avea copii așa deștepți și cu obraji atât de fini și de frumoși!”

„Dacă Roza va mai crește încă câțiva ani în frumusețe și înțelepciune, apoi să se ferească ori-cine, ca să nu-și pearză mințile. Era interesant a privi cu ce seriozitate sfântă își adoara ea pe Dumnezeu! ei era chiar comic, cum uneori lua peste picior pe savantul Domn Doctor. Nu-i așa Doctore?”

Francmasonul grad superior, evident, nu a înțeles nici un cuvânt din cântecul de laudă alui Huber asupra copilei admirate. Aprofundat în gânduri, se uita țintă înaintea sa. Ochii lui ardeau într-o flacără mistuitoare. Amărăciune și ură se exprimau pe buzele lui contractate. La întrebarea lui Huber își ridică ochii.

„Da, da, aici trebuie să se schimbe lucrurile!” răspuse el. „Nebăgarea în samă a excelenței legi de instrucție, care a fost alcătuită cu sudoarea neasămănată a lojei noastre, trebuie să înceteze. Noi avem mijloace legale pentru stărpirea superstiției religioase”.

Milionarul se uita mirat la oaspetele său, apoi zise: „Dar Doctore, nu te înțeleg, ce ai de gând?”

„Am un plan foarte bun, pe care ți-l voi comunica deseară. Înainte de toate vreau însă să sondez terenul. Cât ține drumul de aici până la Schwanheim?”

„O jumătate de oră.”

„Am să mă duc îndată acolo”, zise Dr. Lug ridicându-se.

„Curioasă ființă mai ești și Dta!”

„Iubite amice, Dta cunoști obiceiul meu, de a examina întâi cu deamănuntul toate lucrurile de importanță” explică jidanul. Și fiindcă aici e vorba despre un lucru foarte important, de aceea poate să întârzie până deseară. Te rog să mă concediezi.”

„Te-aș însoți cu plăcere Doctore, dar astăzi îmi sosește nevasta și copiii și prezența mea aici este necesară.”

Amândoi dispărură sub boltitura, care formează intrarea de pe verandă la vilă.

(Va urma.)

Mulțămită publică.

Subscrișii ne ținem de datorință a exprima mulțămită publică în numele poporului gr.-cat. din parohia Comana-inferioară, contribuitorilor la procurarea „cărții de aur” pentru binefăcătorii bisericii și școlii gr.-cat. din această parohie și anume: Iosif Pop, paroh gr.-cat., Victor Halmágyi, cassar com., George Halmágyi, notar penzionat, Maria Pop Gridan, econoamă, câte 2 cor.; Surorile Silvia, Cornelia și Otília Pop, George Stocca, Iuon Dragomir Conta, George Stancu Popa, Iuon Langa, învățător penzionat, Raveca

Iuon Mateiu Popa, Nicolae Fetu, clopotar, Ieronim Costea Catrini, George Mateiu Gridanu, Iuonu Nic. Simion Gridan, George Iacob Fetu, Simion Halmágyi, Rozalia Savu Itu, Maria Nicolae Sechel, Ana George Gubernat, Ana Nicolae Tanase, câte 1 cor.; Samuil Sechel, 60 fil.; Octavian Iosif Pop, student, George G. Gubernat, Nicolae Iuon Nichiman Popa, Ana Nicolae Dima, George Iuonu Marcu Vladu, câte 50 fil.; Nistor Popa, cântor, Idomir Andreiu Popa, Dionisiu Nicolae Man Popa, Iuon Andreiu Costea, Dionisie Boeriu, câte 40 fil. George Man Popa, Veduva Iuon Simion Gridan, Achim George Aldi Popa, Iuon Savu Costea, George Titiriga, câte 20 fil. Suma 30 cor. 10 fil. Cu această sumă s'a procurat o carte de aur, în carea s'au indus numele contribuitorilor sus amintiți și pe viitor se vor însemna toți binefăcătorii santei biserici și care servește de o podoabă pentru biserică și indemn pentru poporeni și alți credincioși, cari vor binevoi a ajuta biserică și școala noastră pe viitor.

Comana-inf., 8 Maiu 1906.

Iosif Pop,
paroh gr.-cat.

Victor Halmágyi,
curator bisericesc.

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul” Revistă Literară. Anul V. Nr. 18. cu următorul sumar: N. Iorga, Romanul istoric și dl Slavici. — X. Cugețari. — D. Nanu, Nici șoptele... (poezie). — G. Bogdan Duică, Un sonet de George Chițu. — Natalia Iosif, Mater Dolorosa (poezie de Carmen Sylva). — I. Boteni, Vacanța Paștelui. — I. U. Soricu, Pe mare (poezie). — I. Bărsanul, Iani Mișopol (schită). — N. Iorga, Cronică. — În supliment: Vederea Iașilor din Iulie 1837; Copii eșind dela școală într'un sat din Bănat (Orșova, 8 Iulie 1837), (după Raffet).

„Dela țară”, primul volum al colaboratorului nostru Ioan Agârbicean, e bine apreciat de celea mai competente critice. Dl Iorga în „Sămănător”, Dr. Sextil Pușcariu în „Lucașul” și cronicarul dela „Revista noastră” sunt de perfect acord în a lauda talentul dlui Agârbicean, care promite a deveni un artist mare. Indemnăm pe toți cetitorii noștri, să grăbească a-și procura acest volum. Prețul cor. 1.20.

Proprietar, editor și redactor răspunzător:
 Aurel C. Domșa

Tusă!

Cine nu să îngrijește de
tusă păcătuiește contra sa.

Caramelle
de piept
ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici și recoman-
date contra tusei, ră-
colei, guturaiului. 4512
recunoștințe dovedesc efec-
tul minunat al acestei me-
dicini. — Un pachet costă
20 și 40 și să pot afla
la farmacia Carol Schiessl
— Blaj (18) 5-32

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

la Timișoara-Fabric

(8) 9-52

→ clopotele găurite ←

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiu

(7) 9-52

Intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune. edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termen fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală. Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane. capitale asigurate asupra vieții: 9,125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 g. petru capitală asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etajiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

74 distingeri. 6 medalii de stat.

10.000 motoare livrate spre îndestularea tuturor.

Filiala
Fabricii de motoare din Drezda

Ignatîu Gellért & Cie.

Budapest, VI. Teréz-körút 41.
Telefon 12—19.

Motoare cu benzin, cu ulei, cu spirt, cu acetilen. — Motoare cu benzin pentru inblătît.

Celea mai moderne, celea mai perfecte și cele mai rentabile motoare generatoare.

Motorul de Drezda e recunoscut de cel mai excelent fabricat în toată Europa. Construcție trainică. Pregătît din material ales și bun.

Trainic! Nici după ani de lucru nu are lipsă de reparatură. — Rentabil la siguranță. Manipularea e foarte simplă. Spesele de lucru sunt mici.

Motoarele de Drezda să pot lucra la diferite întreprinderi industriale și economice: la mori, la fabrici de cărămizi, fabrici de scânduri și de lemne, la scos de apă, la negoțul cu lapte, la inblătît etc.

Instalările noastre să fac prin oamenii noștri experți.

Deslușiri și preliminară se dau la cerere.

Garanță bună! Condițiuni de solvire avantajoase. (81) 15—24

Cruce sau stea dublă

electro-magnetică

D. R. G. M. Nr. 88503.

Vindecă și inviorază pe lângă garanță: reumă, astmă, (respirație grea), insomnie, vîjeirea urechilor, auzirea grea, epilepsie, nervositate, neapetit, gălbînare, durere de dinți, durere de cap, impotență, influență, precum și ori-ce morb de nervi. Morbosul, care nu se vindecă în timp de 45 de zile folosind aparatul de sub Nrul 88503, își reprimește banii numai decît. Acolo unde n'a folosit nici un medicament, cercați aparatul meu; sum convins despre sigurul meu aparat.

Prețul aparatului mare e cor. 6. — e de aplicat la morburî vechî.

Prețul aparatului mic e cor. 4. — e de aplicat la morburî mai ușore.

Spediția centrală de vînzare îl trimite în țară și străinătate cu rambursă, sau dacă banii se trimit înainte.

SCHIFFER D. SÁNDOR
BUDAPEST, VIII, strada Bezeredy Nr. 3.
16 (52—52)

Gratuit:

o cumpănă de casă și o mașină de fier.

Din cauza imbulzelei prea mari a marfei trimit în totă lumea renumita și de totă lumea plăcuta marfă din argintul de Mexico, și anume:

6 lingurițe, 6 furculițe, 6 linguri de masă, 12 lingurițe de cafea, 6 cuțițe de desert, 6 furculițe de desert, 1 lingură pentru supă, 1 lingură pentru lapte, 2 luminări elegante pentru salon, toate din argint de Mexico

total 46 bucăți numai 6 fl. 50 cr.

Afară de acestea fie-care cumpărător primesce ca dar, și pe lângă garanță

o cumpănă de casă de o putere de 12 1/2 kgr.

Argintul de Mexico este un metal alb (și dinlăuntru) despre calitatea căruia primesc garanța pe 25 ani. Spedițiunea se face ori prin rambursă ori prin trimiterea banilor înainte.

SCHIFFER D. SÁNDOR,
BUDAPEST, VIII, strada Bezeredy Nr. 3.

— Pentru 5 coróne —

trimit 4 1/2 chilo (vre-o 50 bucăți), bun și fin

⊙ Săpun de toaletă ⊙

pregătît din: trandafirî, liliie, viole, resedă, jasmîn, ikeramióre.

Banii să se trimită înainte, ori se vor ridica cu rambursă.

Alexandru D. Scheffer,
Budapesta, VIII. Bezeredy 3.